Ч. 47. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 17. листопада 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції адміністрації:
„Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

‡ Михайло Черкавський

б. містоголова Українського Національно-Демократичного Обєднання, б. сенатор, б. комісар освіти волинської землі, голова філії „Просвіти“ в Кремянці,

помер у Львові в середу 6. листопада по тяжкій недузі.

Бл. п. Михайло Черкавський народився 7. листопада 1878 р. в селі Якимівцях кремянецького повіту на Волині, в родині селянина-коваля. Початкову освіту побирав в сільській школі, потім у волинській духовній семинарії. По скінченні семинарії вступив 1901 р. до варшавського, а в 1905 р. перенісся до петербурського університету, який скінчив в 1907 році. По скінченні університету дістав посаду професора ґімназії в Бесарабії, де перебував два роки. Потім переноситься до луцької ґімназії. В часі війни луцьку ґімназію евакуують до Білгороду на Куршині, де одночасно Черкавський викладає і в учительському інституті. В 1917 р. покинув ґімназію і виїхав до Житомира, де дістав призначення ґуберніяльного комісаря освіти від українського уряду. В той час, дякуючи йому, було засноване на Волині кілька державних українських ґімназій. В Житомирі разом з б. послом Підгірським видавав часопис „Громадянин“. В 1918 р. приймав діяльну участь у виборах до українських установчих зборів, кандидуючи з рамени партії соціялістів-федералістів. В 1918 р. призначено його директором дерманської учительської семинарії. Поляки по занятті Волині закрили семинарію, а Черкавського запроторили до вязниці. В 1922 р. пройшов від Волині сенатором до польського сенату по списку ч. 16. В 1917. р. був одним з основників житомірської Просвіти, а в 1921 р. дубенської. В останні часи був головою Українського Церковного Комітету і головою Т-ва „Просвіта“ в Кремянці. В 1928 р. при виборах до міської ради міста Кремянця вибрано його міським радним. В роках 1926/29 видавав в Луцьку часопис „Громаду“, а по її закриттю „Українську Громаду“ Національно-Демократичного Обєднання. Покійний був поза тим членом ріжних українських товариств і установ і одним з найвидатніших українських громадських діячів на Волині.

Помер Михайло Черкавський у Львові по довгій і тяжкій хоробі дня 6. листопада. Похорон, який відбувся 8. ц. м., стягнув дуже велику українську громаду м. Львова. На похорон прибули делеґати з Волині і Холмщини. Українське громадянство з великим жалем пращало Людину, яка відійшла в найскрутнішу хвилю українського громадського життя на Волині.

—o—

Пямяти визначного громадського діяча.

Село і провід народу.

Наш український нарід — це головним чином величезна селянська маса. А село, як село. На селі немає того страшного, невпинного руху, того бурливого життя, що в місті; на селі спокій і тихий біль, зроджений злиднями, там мрії про красче завтра і надія на поміч людей з міста, там тяжка мозольна праця ради щоденного хліба, там дуже повільне наростання сили, яка що лиш у майбутньому заповідає перемогу над злиднями. Нераз чуємо й читаємо, як одне чи друге село само дає собі раду з тяжкою громадською працею, яка єдина дає запоруку кращого життя в майбутньому. Але кожний це знає і село це дуже добре розуміє, що тієї праці мало, що вона лиш місцева і займає лиш маленьке місце в праці цілого народу. А тієї великої праці цілого народу саме село не подолає. Для неї потрібне місто, потрібний досвідний провід, потрібна інтеліґенція.

А з проводом у нас біда. І то не в тому біда, що в нас немає проводу, або він у нас поганий, але в тому, що той провід часто не находить зрозуміння у широких селянських мас, отже у величезної більшости нашого народу. Добрий провід залежить головним чином від тих осіб, які покликані до проводу; залежить від розуму, здібностей і характеру тих осіб, але залежить і від довіря до них народніх мас. І що-ж ми бачимо в нас? Ото вибється у нас людина на визначне місце проводу в народньому житті — людина гарна, чесна, досвідна, розумна, а там хтось зза плота гукне — і наклепле на ту людину такого, що волосся стає дубом. А нарід це не маленька сільська громада. Відразу не всі збагнуть, що хтось незаслужено опоганив чесну людину. Починаються підозріння, недовірря до тієї людини в проводі, починають люде косим оком дивитися на весь провід, починають ділитися — одні за, другі проти проводу, а з того, відомо, добра для народу вже немає. Дуже часто щойно смерть направляє страшну помилку і щойно по смерти визначної людини довідуються люде, кого стратили. Тоді й жалують за стратою, але — запізно.

Примушує нас нагадати це сумне явище в нашому народі свіжа могила нашого визначного громадського діяча бл. п. Михайла Черкавського. Кому, як кому, а нашим селянам дуже важно хоч по смерти пізнати близше ту світлу людину, яка від нас відійшла. Це тим більше важне для членів нашої партії Українського Національно-Демократичного Обєднання, з яким бл. п. Черкавський тісно звязав громадську працю своїх останіх літ, будучи до 1928 р. містоголовою а до останнього часу членом Центрального Комітету нашої партії. Це не одному відкриє очі на нашу сумну дійсність, це не одного протверезить, і підбадьорить до дальшої тяжкої громадської праці, при якій провели ціле своє життя люде такої міри, як бл. п. Михайло Черкавський.

Кого втратив український нарід?

Бл. п. Михайло Черкавський був сином селянина-коваля, якому з великими трудами вдалось скінчити висшу школу і стати професором ґімназії.

Було це в царській Росії. Людям з висшою освітою жилося там добре і не диво, що багато людей, які вийшли з села, забули потім і про село і про той нарід, з якого вийшли, та вихвалювали ту владу, яка давала їм вигідне життя. Не багато було таких, що за власною вигодою не забули за злидні, з яких вийшли. І до тих небагатьох належав бл. п. М. Черкавський.

Ми знаємо, як тяжко переслідував московський царат український рух, як тяжко покутували тоді українці, які намагались обстоювати права українського народу. Помимо цього у ті страшні часи бл. п. М. Черкавський тихцем дописував до одинокої тоді української ґазети в Києві „Рада“ і виписував її будучи на державній посаді в Луцьку та в українському дусі виховував своїх учнів у ґімназії. Для Галичан це дрібниця, але в царській Росії це був великий подвиг. За це грозила втрата посади і кара.

Почалася революція. І ми відразу бачимо бл. п. М. Черкавського в рядах тих найцінніщих робітників, яких так було мало, щоби закріпити добутки революції. Він стає ґуберніяльним волинським комісарем освіти і розбудовує на Волині українське шкільництво, за яке нам приходиться тепер так тяжко боротися. Він є між основниками перших на Волині Т-в Просвіта, він з чужої мови перекладає книжечку про ощадність; він проповідує в народі освіту, без якої нема незалежнього народу, він проповідує ощадність, яка для нас є одиноким способом, щоби здобути народній капітал, без якого не може розвиватись народнє господарство. Він — селянський син — знав і розумів найбільші болячки нашого народу і якраз їм старається зарадити.

В 1922-ому році бл. п. М. Черкавського вибірають сенатором. На наш нарід падають удари за ударами і під ними не витримує і перша Українська Парляментарна Репрезентація в польському соймі. Вона розбивається на маленькі гуртки, які, кожний по свойому, хотіли спасати народню справу. І тоді особливо вибивається понад всіх сенатор Черкавський. Він один зміг тоді утримати ще в одному гурті тих послів і сенаторів, які вже перлися на ріжні боки, але ще не затримали своїх національних почувань, як це сталося з комуністами. Він один з небагатьох не заломався і твердо обстоював засаду, що лиш єдністю наш нарід може бути сильний. Він один з перших на Волині не словами а ділом доказав потребу сцілення нашого народу на всіх землях під Польщею і розпочав тісну співпрацю з Галичиною, щоби затерти ті ріжниці в народі, які витворила в ньому московська й австрійська неволя.

Бл. п. Михайло Черкавський глибоко відчував, що ми за наші вчинки будемо мусіти дати відповідь перед майбутніми поколіннями, — перед історією. І тому ми бачимо його працю на парляментарному ґрунті і на Волині і в Галичині і закордоном. І тому ми бачимо його в Українському Національно-Демократичному Обєднанні і бачимо його невпинні змагання притягнути до спільної народньої праці всі інші українські партії, — всіх українців. Бо був він незалежником і соборником, а без широкого розуміння народньої справи і без єдности в нашому народі ми ніколи не станемо незалежними і ніколи в одно не зберемо наших земель.

Кого втратила Волинь?

Волинь особливо відчуває втрату бл. п. М. Черкавського. Бо там української інтеліґенції взагалі мало, а бл. п. Черкавського зовсім нікому тепер заступити. Волинь переживає тепер особливо тяжкі часи, а до того, починаючи від 1923-го року, українське громадське життя там досі так розбилося, що вже не гурти, але й одиниці виступають зі своїми рецептами, як би то зарадити лихові. В останніх часах замітне там деяке протверезіння і якраз тепер дуже забракне бл. п. Черкавського з його незглибимою миротворчою вдачею.

Причина одної невдачі.

Страшну невдачу приніс Волині 1928-ий рік. Українці понесли в тому році страшну виборчу поразку; тим страшнішу, що в 1922-ому році українці віднесли повну побіду. У тій поразці потерпів особисто і бл. п. Черкавський, якого не вибрано сенатором. І отут ми повернемо до того, з чого почали.

Ніхто, навіть найбільші вороги бл. п. Черкавського не можуть закинути йому такого громадського вчинку, за який слід би було його осудити. По своїй громадській праці, по чистоті характеру й по переконаннях ніхто на Волині не заслуговував більше на те, щоби заступати народні інтереси, як бл. п. Черкавський. Проте його не вибрали. Найшлись люде, які ради особистого чи партійного інтересу поборювали бл. п. Черкавського; поборювали нечесно, брехнею. Найшлись люде, які повірили тій брехні, повірили навіть, що бл. п. Черкавський поміщик, „буржуй“, який обстоює за панами. Повірили, бо не могли всі одразу збагнути, що їх обдурюють. Може й досі у декого ще залишилось трохи отієї правди-брехні. То хіба тепер смерть бл. п. Черкавського і тих невірних Хомів переконає у дійсній правді, і наверне їх

Wyciąg protokołu wspólnego z dnia 2. XI 1929 r. — Sąd okręgowy we Lwowie XXIV wydział karny w sprawie Pr. 385/29 na posiedzeniu niejawnem w dniu 2 listopada 1929 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora okręgowego postanawia: a) zatwierdzić po myśli przepisu z drt 76 rozp. Rz. P. z dnia 10 maja 1927 r. Dz. U. Rr. P. Nr. 45 poz. 298 dokonane dnia 25 października 1929 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie druku pt. „Swoboda“ Nr. 44 z dnia 27 października 1929 r. z powodu artykułów pt. 1. „Deń borotby zi znewiroju“ w całości 2. „Opadaje łystja“ w całości-zawierających znamiona zbrodni z § 65 a. uk. b zakazać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporzadzenia rozpowszechniania powyzszego druku. — Przewodniczący: J. Antoniewicz wr. Protokulant: Z. Kulczycki wr. Za zgodność: Müller, st. sekr.

—o—

на єдиний правильний шлях до визволення народу — на шлях національного обєднання. Бл. п. Михайло Черкавський мав для всіх слово розради, мав для всіх меншу чи більшу допомогу, а вмираючи оставив дружину і двоє дітей без засобів до життя. Бо поки покійний жив і працював то зі своєї праці завсігди найшов лишок для тих, кого рахував потрібним при праці для народньої справи. А народня справа була у великій потребі і не було коли думати про смерть і забезпечення на майбутнє своїх найблизших.

Отакий був бл. п. Михайло Черкавський. Отака людина була в проводі народу. І найсумніще у нас те, що наших найкращих людей ми пізнаємо щойно по їх передчасній смерти.

Грицько Гладкий.

Вічовий і організаційний рух.

КОЛОМИЙЩИНА. 20-го жовтня відбулося віче в Камянці великій. Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації здавав посол Паліїв. Того самого дня відбув посол Паліїв коротку нараду в селі Жукотині.

25-го жовтня відбулося в Коломиї засідання Повітової Народньої Ради. На цьому засіданні зясував посол Паліїв політичне та господарське положення українців під Польщею й на Радянській Україні. Відчитано обіжники і ухвали Централько о Комітету У.Н.Д.О. і вирішено ряд ухвал в місцевих справах.

Того самого дня відбулася довірочна нарада в Печеніжині. По рефераті посла Палієва про політичне і господарське положення переведено дискусію.

26-го жовтня відбулась довірочна нарада в Коломиї. Про політичне положення в Европі і українського народу реферував посол Паліїв. По дискусії ухвалено знов улаштувати подібний вечір і зацікавити тим ширший загал Коломиї.

28-го жовтня відбулося віче в Ракітнику. По промові посла Палїїва віче розвязано з причини авантури, яку викликало кількох сельробів.

Того самого дня відбулась довірочна нарада в селі Товмачику. Село це, перед війною чисто кацапське, належить тепер до найсвідоміших наших сіл. Велика саля читальні „Просвіти" була битком набита. Посол Паліїв представив економічне положення українського народу під Польщею, вказуючи на способи боротьби проти тяжкої економічної скрути. Відїзджаючого посла пращала громада незвичайно сердечно.

Розвязання просвітних зборів у Бродах.

Філія Т-ва „Просвіта" в Бродах скликала на день 15-го жовтня свої річні Загальні Збори. На підставі § 35 статуту Товариства беруть участь в Зборах члени Головного Товариства „Просвіта" у Львові, які мешкають в брідському повіті і делеґати читалень „Просвіти" в тому самому повіті, по одному на кожних 50 членів читальні. В означеній годині зібралося понад 40 делеґатів з читалень і кільканацятьох членів Головного Товариства.

В часі відчитання протоколу з попередніх зборів явилися на салі тайний поліційний аґент і комендант постерунку в Бродах як делеґати староства і розвязали збори. Проти того зарядження запротестували голова філії д-р Чировський, делеґат Головного Товариства М. Брилинський і посол Вислоцький і пішли до старости, щоби йому представити цілу справу і запротестувати проти такого поведення влади. Староста делеґації не приняв, лише комісар староства д-р Шмід списав протокол і заявив, що негайно розслідить, хто видав розпорядження розвязати збори. В кожному разі він дасть за годину відповідь і збори тоді будуть могли відбуватися без перешкоди. Філія Т-ва „Просвіта" ані члени делеґації відповіді не одержали і тому збори не відбулися.

В цій справі внесе в найблищому часі інтерпеляцію до міністра внутрішних справ посол Вислоцький.

Справа Жабча.

Голосна справа православної церкви в Жабчу на Волині скінчилася побідою українського населення, яке так завзято протестувало проти передачі своєї церкви латинникам.

В обороні слушних прав місцевого населення станула, як відомо, українська парляментарна репрезентація і влада передала остаточно церкву назад православним вірним. Луцький воєвода повідомив про це митрополита Діонізія, але рівночасно зажадав, щоби з парохії в Жабчу звільнено пароха о. Сагайдаківського а на його місце призначено кого іншого.

1-ший листопада у Тернополі.

З приводу святкування листопадових роковин в Тернополі прийшло до сумних подій. Кілька тисяч українців зібралося 1. ц. м. вечером на цвинтарі й окружили хрест на стрілецьких могилах, прикрасивши його вінцями та освітивши свічками і смолоскипами. Переважала молодь. Коли зачали співати стрілецькі пісні і „Вічная память", прийшов заступник тернопільського старости і зажадав припинення співу, який „ображає почування інших народностей". Хор почав відступати, але зібрані громадяне заспівали „Ще не вмерла Україна". У відповідь на це зявилися польські озброєні стрільці і відділ поліції та розігнали силою зібраних. Всі вінки та прикраси очевидно знищено.

На другий день поліція почала переводити арештування, головно між шкільною молодю. Багатьох з них староство укарало арештом від 1—14 діб без заміни на грошеву кару.

Що виробляють кацапи?

В місточку Галичі сталася подія, що свідчить пророчисто про теперішні настрої наших москвофілів. Як що року, приготовлено там листопадове свято і свято в память поляглих. В церкві уставлено вечером 31-го жовтня ц. р. могилу, обложену квітами та поставлено березовий хрест, який прикрашено вінками. В ночі з 31-го на 1-го стався нежданний ніким і несподіваний випадок. Хоча всі двері були позамикані, дісталися якимсь чином галицькі міщане, засліплені кацапством, до церкви і все приготоване в церкві знищили. З березового хреста не лишилися ні сліду, могилу розкинено, а вазони з квітами побито. Розбито при тому й образ на тетраподі. Поліція до тепер не знайшла злочинців.

Не зважаючи на це свято відбулося. Відправлено Службу Божу і панахиду, підчас котрої співав хор з Маріямполя. Церква була повна людей, які з правдивим жалем дивилися на подвиги задурманених кацапів.

Підрізані телефонічні стовби.

Нічю з дня 30 на 31 жовтня ц. р. хтось підрізав і спалив біля села Товстеньке повіт Копичинці 11 телефонічних стовбів. Поліція арештувала 18 хлопців з села Товстеньке від 16—22-ох літ під замітом, що це їх вчинок. Частину з них вже звільнено, а 10 хлопців сидить ще в тюрмі. Підозрівають їх тому, що тої ночі вони пасли в поли коні. Хоч було між ними двох латинників, то арештували самих українців. Староство і поліція зарядили варту в цілому повіті і що ночі пильнують стовбів 15—20 людей з кожного села. З ними вартують і постерункові.

Чия власність?

Православну церкву у Львові взяли на власність православні москалі в Польщі. Проти них виступив черновецький православний митрополит, домагаючись звороту своєї власности. Своє домагання опирає на тім, що цю церкву побудував буковинський релігійний фонд для австрійських жовнірів православного обряду й управляла нею все православна церковна влада в Чернівцях. Недавно розглядав цю справу окружний цивільний суд у Львові і признав православну церкву на власність румунської церковної влади.

Проти цього присуду противна сторона внесла відклик до висшої судової інстанції.

16 тисяч еміґрантів.

В місяци липни ц. р. виїхало з Польщі 15,900 еміґрантів, з того 10,891 до європейських держав, 5,009 до заморських і інших. Найбільше, бо 9,155 виїхало до Франції, 2,780 до Канади, 1,326 до Німеччини, 896 до Бразилії, 620 до північної Америки, 466 до Арґентини і т. д. В тім самім часі повернули до краю 1,994 особи.

Премії за вивезене збіже.

Польський уряд рішив, що через 5 місяців після жнив можна буде не лише вивозити збіже, але держава буде виплачувати купцям премії (нагороди) у висоті 4 до 6 зол. від кождого вивезеного сотнара жита, пшениці, вівса, ячменю та муки. Але лише за добре збіже, засвідчене владою. Кілько за котре збіже буде платитися, про це появиться точний міністеріяльний розпорядок. Думають, що від цього збіже трохи подорожіє.

Ще не рішено, хто буде видавати вивозові засвідчення. Є два проекти: один, щоби було утворене державне бюро й воно аби видавало такі засвідчення, а другий, щоби утворено синдикат всіх експортерів збіжа і той синдикат видававби такі засвідчення.

Помилування для засуджених.

З приводу 11-их роковин проголошення польської держави президент Мосціцкий має помилувати політичних проступників і тих кримінальних засудженців, що в часі свого побуту у вязниці виказали поправу і мають сидіти вже короткий час.

Зріст безробіття в Польщі.

Число безробітних, зголошених у бюрах посередництва праці, виносить 93,000. В останньому тижні прибуло 3,300 безробітних, переважно будівельних.

Не вірте обманцям!

По наших селах появились відозви, що закликають людий їхати до Арґентини, де нібито в провінції Сан-Луїс можна купити землю за дуже дешеву ціну — 150 зол. за гектар. Відозва розсилає кольонізаційне товариство „Шребер" з Буенос Айрес. Звертаємо увагу нашим селянам, що земля в цій провінції дуже неврожайна, піскувата і камениста, а в додатку панує там вічна посуха. За гектар кажуть платити не 150 але 300 зол. Згадане товариство кольонізує остров на ріці Парані, але він не надається до заселення, бо часто заливає його вода.

З більшовицького пекла.

До міста Гельзінгсфорсу у Фінляндії примандрувало 25 втікачів із більшовицьких тюрем на Соловецьких Островах, звідки їм вдалося втікти підчас зміни вязничної сторожі. Вони оповідають, що із Соловецьких Островів утікло досі 60 політичних вязнів, та що в місяці лютім цього року на тих островах розстріляно 150 осіб, між ними були жінки та діти. Деяких вязнів, що були підчас виконання присудів тільки поранені, чекісти скидали в рови і живцем закопували. А ці втікачі, що щасливо прибули до Гельзінгсфорсу, втікали з тюрми лісами, болотами, живились тільки мохом та корою дерев і грибами, доки не добились до кордонів Фінляндії.

Один із втікачів, коли дізнався, що вже перейшов границю більшовицького пекла, збожеволів з радости.

Повстання на Україні.

Більшовицькі ґазети доносять, що в полтавській ґуберції військові відділи звели бій з повстанчим відділом під проводом Ґонти. Більшовики розбили повстанців і 47 взяли в полон та розстріляли. Сам отаман Ґонта не попав у полон і з останками повстанців скрився в лісах.

Цей повстанчий відділ нападав довший час на радянські установи.

Втікають з більшовицького раю.

Біля Москви обозує чотири тисячі німецьких кольоністів, що покинули свої оселі на Сибірі й еміґрують до Канади. Число німецьких селян, що хочуть забратись з Радянщини, доходить до 10 тисяч. Радянська влада змушує їх вертати на Сибір.

Проти червоного терору.

Німецька Ліґа оборони прав чоловіка оголосила протест проти масових трачень більшовицькою владою в Радянщині. В протесті сказано, що підсудним відказано основного права, яке прислугує горожанам інших держав, а саме права оборони перед звичайним судом.

Лява заливає людий.

В краю Ґватемалі в середущій Америці вибухає вулькан Пальмар, що знищив великі простори землі. Згинуло коло 400 людий. Летун, що перелетів в околицях вулькану, бачив, як лява заливала людий Взагалі нещастя постигло 25,000 осіб. Шкоди доходять до міліона долярів.

Дрібні вісти.

На віденському університеті вибухли протижидівські заворушення. Німецькі націоналістичні студенти били жидівських товаришів а навіть професорів.

Коло Вільна окрадено товаровий потяг. Злодії зірвали пльомби з ваґону і зрабували багато цінних товарів.

В Ковні два бандити обікрали в білий день жидівський банк, зрабувавши 10 тисяч літів.

У Відни помер в 92-му році життя ґен. Ґальґоці, бувший австрійський командант перемиського корпусу.

В Білостоці розпочався великий процес проти урядників дирекції публичних робіт за хабарництво. За свідків покликано 118 осіб.

В Єрусалимі засуджено на смерть двох арабів за вбивство жидівського рабіна і його жінки.

По широкому світі.

Польсько-румунський союз.

Европейська політика присвячує тепер багато уваги недавній гостині польського міністра заграничних справ Залеского в Румунії. Представники обох держав закріпили в тайній умові дотеперішний політичний і військовий союз, що має на меті охорону дотеперішного стану посідання та забезпечення теперішних державних границь. Польсько-румунським союзом заінтересована особливо Франція, що вважає його запорукою европейського мира, а властиво свого стану посідання. Французькі газети пишуть, що польсько-румунський союз це звено, яке лучить Польщу з Малою Антантою, гуртуючи разом 75 міліонів людий. Є це найкраща сторожа для Франції і заходу. Бо французькі війська над Реном боронять також ладу над Дунаєм (в Румунії) і Вислою (Польщі). А коли французькі війська заберуться знад Рену, Висла і Дунай будуть тим для Рену, чим Рен був для них доси.

Польсько-німецький договір.

підписано між обома державами 31. жовтня ц. р. з приводу репараційного пляну Юнга, принятого европейськими державами в справі німецьких воєнних відшкодовань. Цим договором Німеччина і Польща полагодили між собою взаїмні претенсії, що випливають з післявоєнного укладу границь і нової державної приналежности німецьких кольоністів. Обі сторони тепер вдоволені, бо Польща дістала від Німеччини значні грошеві користи, а Німеччина від Польщі поважні політичні уступки. Тільки поляки підозрівають, що німці їх ошукали ,бо німецькі газети приписують німцям користи не тільки політичні, але й матеріяльні. Найблизча будучність окаже, хто кого підійшов.

Проти пляну Юнга.

Німецький уряд має клопіт з партією націоналістів, що своєю роботою унеможливлює зобовязання уряду в справі воєнних відшкодовань і припізнює звільнення надренських земель від окупаційних військ. Націоналісти виступили проти пляну Юнга, який називають поневоленням Німеччини, і відкликалися до німецького народу. При голосуванню поверх 10 процент виборців заявилося проти плачення воєнних відшкодовань на основі пляну Юнга. Справа має піти тепер до парляменту, а якби парлямент її приняв, тоді мусілиби зарядити в цілій державі плебісцит (голосування) і щойно тоді, якби проти пляну Юнга заявилося 11 міліонів голосів, німецький уряд відкинувби плян Юнга. Тоді Німеччина мусілаби платити після пляну Доза, а він є гірший для неї. Але в такий вислід плебісциту ніхто не вірить і остаточно втримається мабуть плян Юнга. Акція німецьких націоналістів має тільки цей наслідок, що французькі війська, які мали звільнити частину Надренії, лишилися там дальше.

Англія і більшовики.

Англійський парлямент приняв внесення уряду в справі навязання дипльоматичних зносин з Радянським Союзом. Перед голосуванням над цим внесенням, бувший міністер заграничних справ Чемберлен зажадв від уряду потрібних вияснень. Він спитав, яку має уряд запоруку, що більшовики занехають більшовицьку агітацію в Англії. Державний підсекретар Дальтон зложив відповідне приречення в цій справі та що приняті радянським урядом зобовязання будуть обовязувати від хвилі виміни послів між Льондоном і Москвою.

Ухвалу англійського парляменту пояснюють більшовики на свій лад. Калінін назвав її небувалим успіхом радянської політики і пояснює її страхом капіталістичних держав перед відродженим радянським промислом. Віднова дипльоматичних зносин з Радянщиною випливає не з доброї волі англійського уряду, але подиктувала її господарська конечність англійської держави та англійські промисловці. Господарське піднесення Радянщини змінило рівночасно її повагу в світі. Звичайна більшовицька самохвальба, що спонукає Англію до великої осторожности супроти більшовиків.

Новий уряд у Франції.

Спроби радикалів Делядіє і Клємантеля створити новий французький уряд скінчилися невдачею. Удалося це щойно бувшому міністрови Тардіє, одному з найвизначніших французьких політиків. Він заявив, що буде продовжувати дотеперішну французьку політику. Те саме сказав Бріян, що став знову міністром заграничних справ. Найважнійшим його завданням довести до успішного кінця справу німецьких воєнних відшкодовань на основі пляну Юнга, навязати добросусідські зносини з Німеччиною та забезпечити мир в Европі.

ШИРІТЬ „СВОБОДУ"!

НОВИНКИ.

— Розвязання Лугу. Жовківське старосто розвязало місцеве тов. Луг за те, що його члени зложили на цвинтари в дни 1. листопада вінци на могилах укр. січових стрільців. Поліція здерла написи з вінків і арештувала дві особи.

— Ревізії й арештування в Бобреччині. У звязку з бомбовим замахом на поліційний постерунок у селі Підгородищу арештовано двох братів Сновидовичів, у сусідному Коцурові арештовано Гриця Олексіва, а в Звенигороді переведено ревізії в трьох громадян.

— Страйки. В Галичи застрайкували робітники, що працюють при регуляції Дністра. В повіті Рава Руська є страйк фільваркових наймитів і робітників. В Станиславові почався страйк робітників торгівель овочами і яриною. Робітники домагаються скасування нічної праці, усталення платні та признання 8-годинного дня праці.

— Що вже не вільно співати? В Скалаті арештовано директора українського мандрівного театру Карабіневича за співання в театрі пісні „Боже великий єдиний". По якімсь часі випущено його на волю, але відобрано концесію на театр.

— Шпиталь для умово хорих в Гусятині відкривають в будинках давного шпиталю, знищеного підчас війни а тепер відбудованого. Шпиталь помістить коло 700 осіб.

— Зловживання при бранці. Військовий суд у Львові займається справою майора Урбановича, що допускався великих зловживань при бранці. Він брав хабарі від жидів і за те звільнював їх від військ. служби. Слідство викрило, що 58 здорових жидівських новобранців пустив до дому як нездібних до війська. Цих звільнених поставлено ще раз перед комісію й асентировано. При домовій ревізії найдено в Урбановича тисячі долярів, золоті і срібні монети, векслі та ріжні дорогі річи. Розправу відложено задля доповнення слідства.

— Червоний когут. На фільварку в Зубрі коло Львова вибух в ночи огонь, підложений в кількох місцях. Згоріли три стирти соломи вартости 9.000 зол. Стодолу удалось львівській пожарній сторожі уратувати. Фільварок є власністю громади м. Львова. В Гряді під Львовом вибух на фільварку вогонь. Хтось підпалив три стирти соломи, а на сусідних плотах умістив синьо-жовті хоругвовки. Кажуть, що це провокація. Так само пояснюють пожежу на фільварку в Зашкові, де згоріло кілька стирт.

— Обікрали суд. До судового будинку в Грималові пов. Скалат вломилися злодії й очистили табулярну касу, забираючи з неї всі судові депозити. Огнетревалої каси, що містила готівку, не вдалося злодіям розбити.

— За напад на суддю. В Чорткові засуджено Семена Москалика з Будзанова на рік тяжкої вязниці за те, що в серпни ц. р. в часі розправи ударив суддю д-ра Адама Пайпера каменем в голову.

— Осторожно з бензиною! В Сколім прийшов Натан Літвин зі сином до складу нафти і бензини С. Трава, щоби купити 20 літрів бензини. Від лямпи зайнялася нафта і Трав станув в огні. Прохожі кинули кілька мішків з піском до склепу і недопустили до вибуху бензини. Огонь загасили, але тимчасом Трав згорів на смерть, а Літван зі сином так попеклися, що тепер боряться зі смертю.

— З людського побоєвища. В Черниховцях, пов. Збараж убив хтось в ночи сокирою Петра Репету в часі сну. — До Василя Щелеки в Тростяниці пов. Бучач стрілив хтось крізь вікно, коли він був у своєї нареченої. Стріл був смертельний. Причиною вбивства була заздрість. — На вул. Ветеранів у Львові якийсь бандит пробив смертельно ножем Станислава Гроса. — В Олеші пов. Товмач, кравець Павло Грабовецький посварився зі своєю тещею і вбив її усварці сокирою. Причиною сварки був спадок.

— Замах на літак. В Скнилові під Львовом хтось підпалив військовий літак, облявши його бензиною. Надгоріло тільки одно крило, бо вартовий жовнір з гасив вогонь завчасу.

— Самовбивства. На залізничому шляху коло Кульпаркова кинувся під потяг 18-літний ученик промислової школи, Юліян Мацкевич і згинув на місці. — 23-літня служниця Марія Шик у Львові кинулася з третього поверха на подвіря і вбилася на місці. Причиною було те, що її посудили за крадіж грошей.

— Нещасливі пригоди. В Будзанові пов. Теребовля засипала земля Йосифа Салія і Стефана Стрибайла при копаню глини. Салій помер в мешканю лікаря, куди його привезли, а Стрибайло має зломану ногу. — На дорозі з Бучача до Чорткова наїхало авто на фіру, якою їхали Іван Рожниковський і Йосиф Корніковський. Перший з них згинув на місци, а другого перевезли до шпиталю в Чорткові. — В тартаку в Східници пов. Дрогобич робітника Івана Федишина вхопив розгоновий пояс так нещасливо, що він помер в дорозі до шпиталю.

— Загадочний злочин. Зі ставу в Урмани пов. Бережани добули тіло незнаної жінки. Є підозріння, що її наперед убито а потім кинено в воду.

— Утеча вязнів. З вязниці в Чернівцях утікло 22 вязнів, звівши завзяту боротьбу зі сторожами. 12 втікачів арештовано на передмістю, інші пропали.

— Самовбивство офіцира. В Жовкві застрілився підпоручник 6 п. кінних стрільців Тадей Стербо. Причиною самовбивства було дисциплінарне доходження за службову провину.

— Труп жінки в коші. Залізнича служба на стації в Берестю над Бугом почула сильний сопух трупа, що йшов з коша між пакунками. Поліція отворила кіш і найшла в ньому тіло нагої жінки, завинене в церату. Кіш був наданий 8. ц. м. до потягу до Варшави. На пересилці було написане „вепрове мясо". Заряджено слідство.

— Відрубав голову в церкві. В італійському місточку Кіяно сталася страшна подія. Один селянин приступив нагло до клячучого купця Авереана і добувши спід поли сокиру, одним ударом відрубав йому голову. Відтята голова покотилася аж перед вівтар. Арештований убийник сказав, що убив Авереана з пімсти за те, що він звів його сестру і покинув.

— На вдалась штука. В місті Суботіці один факір похвалявся тим, що казав закопувати себе в землю і ніщо йому не сталося. Колиж закопали його на 80 мінут, добули його неживим.

— Дивна перешкода. В селі Зевзан в Сербії стався дивний випадок. Було весілля і коли молодята їхали до церкви, упав з повітря метеор (горіючий камінь) і вбив одного весільного гостя а другого тяжко скалічив. В селі настав великий переполох і весілля перервали, бо всі вважали це знаком божим.

В ІМЯ ПРАВДИ.

У звязку з новинкою, поміщеною в попереднім числі „Свободи" про вбивство лікаря д-ра Теліщевського у Львові, родина д-ра Марії Мацьківної просить нас ствердити, що д-р Мацьківна не удержувалася власною працею в часі науки, як було хибно написано, але навпаки батько був у спроможности дати її якнайкращу матеріяльну поміч підчас її університетських студій.

Відділ правної поради.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи". Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

Які предмети мається вчити по польськи в народних школах з українською мовою навчання?

На підставі закону з 31. липня 1924 р. в народних школах 1, 2 і 3-клясових, приватних і державних, з українською мовою навчання мається вчити по польськи лише польську мову як предмет, а всі інші предмети по українськи. В народних школах 4, 5, 6 і 7-клясових мається вчити по польськи польську мову, польську історію і науку про сучасну Польщу.

В справі доходового податку.

Щораз частійше трапляється, що скарбові власти накладають доходовий податок на кількаморгових господарів. В цій справі обовязують такі законні постанови: На основі закону про доходовий податок платять доходовий податок тільки ті особи, яких річний дохід виносить що найменше 1.500 зол. Хто має менший дохід, не платить цього податку. Закон про доходовий податок подає спосіб, в який мається обчисляти річний дохід зі селянських господарств. А саме у селянських господарствах понище 15 ha (15 ha = 26 моргів) приймається, що дохід з одного морґа поля виносить 4 метричні сотнари жита. В практиці звичайно не платиться доходового податку від господарств до 15 морґів поля. Цього року коли ціни збіжа є катастрофально низькі, скарбові власти мають обовязок це узгляднити і звільнити від оплати доходового цодатку і тих господарів, що мають повище 15 моргів поля. Це відноситься тільки до доходу зі сільських господарств. Хто має ще інші доходи, пр. зі склепу, кузні, млина і т. д., то йому дочисляється ті доходи до доходу зі сільського господарства і на основі всіх доходів виміряється податок.

Зізнання про висоту річного доходу, себто виповнювати відповідні формулярі, мають обовязок складати лише ті господарі, що мають повисше 30 ha поля (30 ha = 52 морґи). Відклики від платничих наказів вноситься до відкличної комісії для доходового податку при скарбовій палаті у Львові на руки того скарбового уряду, який вимірив доходовий податок.

в речинці 30 днів від дня доручення платничого наказу. Внесення відклику не здержує від обовязку заплатити подагок. Зразок відклику:

До Відкличної Комісії для справ доходового податку при Скарбовій Палаті у Львові.
через
Оціночну Комісію при Скарбовім Уряді
в Бережанах.

В платничім наказі з дня . . . . . устійнила

Оціночна Комісія річний дохід з мойого рільного господарства на квоту 16.000 зл.

Проти цього виміру вношу слідуючий

ВІДКЛИК.

Я є власником 12-морґового сільського господарства. Рільне господарство є одиноким джерелом мойого доходу. Коли обчислювати згідно з постановами закону дохід з одного морґа на 4 метричні сотнари жита, себто цілий дохід з мойого господарства на 48 сотнарів жита, а ціну жита на 22 зл., то разом дохід з мойого господарства виносить найбільше 1056 зл. З огляду на такий стан справи прохаю про звільнення мене від плачення доходового податку.

Саранчуки, дня . . . . .

ІВАН КОВАЛЬСЬКИЙ
господар з Саранчуках пов. Бережани.

Коли в якій місцевости масово накладають доходові податки на малоземельних господарів і господарів нонише 15 морґів поля, слід побіч внесення відклику віднестися до Укр. Парляментарної Репрезентації, щоби вона в справі поступовання скарбових властий при накладанню доходових податків в цілому повіті повобила відповідні заходи в міністерстві скарбу.

Чи може господар щадити?

Мало що не на кождім кроці чуємо клич: „Ощаджуйте! Відкладайте гріш на чорну годину!“ Та цей клич находить у нашому народі малий відгомін. Міський інтеліґент з місячною платнею 200—300 зл. думає, що більше зможе відложити селянин, а селянин є певний, що щадити можуть лише „пани“ в місті, бо вони дістають місячну платню. І так воно йде без взаїмного зрозуміння.

На чім полягає розумна ощадність?

Ніхто не думає, що теперішне положення селянина таке добре, щоби міг він тижнево чи місячно більшу суму відложити „на чорну годину“. Садовина та городовина вимерзла, ціни на збіжа низькі, а з усіх сторін лише чує „дай та дай“.

Все таки у кождому селі здалабся своя кредитова кооператива, оперта на дрібних ощадностях. Кілько то разів буває, що гроші переховувані в хаті, які мав господар за тиждень, два обернути на конечні видатки, згубилися, пропали, чи таки просто злодії вкрали. (А злодіїв і в нас тепер не брак пр. Ред.) От тому їх місце не в хаті, а в касі-щадниці. З каси в кождій хвилі можна вкладку витягнути, а замісць небезпеки, що гроші можуть пропасти, одержує господар ще гарний процент. Ще й це промовляє за таким бодай хвилевим вкладанням грошей до каси, що не маючи їх під рукою, можемо часто здержатися від злишніх витрат (хочби і в неділю в корчмі), а заховаємо їх на найконечніші потреби.

Та не лише на цьому полягає розумна ощадність. Відкладання грошей це лише одна її форма. Далеко важнішою річчю є памятати про ощадність в кождій хвилі, а передовсім при праці. Кілько то річей нищиться у нас на селі безужиточно: мотуззя гниє на дощі, плуг ржавіє під стіною, а на це вже нема хиба ніякого оправдання. В розумного, ощадного господаря не сміє нічого зіпсуватися. Якже відректися злишніх втрат? Якіб там тяжкі часи не були, а вже таки наш чочовік знайде гріш на тютюн та горівку, а то й на борг візьме у жида. Державний спіртовий монополь думає заробити у слідуючому році 444,200.000 зол. а тютюневий 420,270.000 зол., разом 864,470.000 зол. Кілько нашої кервавиці є в тих грошах? Кілько розумних пожиточних річей можна би за ці гроші зробити? Ці дрібні сумки — дві, три чарки горівки та пачка тютюну денно — творять власне ці міліони. Не має наш селянин на свій господарський часопис, на книжку, з якої мігби дещо нового для себе довідатися, але все знайде на чарку та тютюн.

Приходимо до найважнішої форми розумної ощадности у наших селян. Час вже покинути прадідівські форми господарювання, які ледви позваляють животіти селянинови, а взятися до нових способів, які приноровлюють у себе наші західно-европейські сусіди. Треба вже раз погодитися з тим, що сегодня не ті часи, коли можна було виправляти землю дерев'яним ралом та чекати прекрасних плодів. Меліорувати мокляки, гноїти землю штучними та зеленими гноями, от один зі способів розумної ощадности. А в скотарстві также вже не ті часи, що були. Треба закладати годівляні секції при кружках Сіль. Госп., вести контролю молочности, брати до праці по можности місто коней корови, а передовсім на кождім місці вчитися, щоби не оставати все позаду інших народів.

Проф. О. Голинський

ДОПИСИ.

БУКОВИСЬКА ПОВ. СТ.-САМБІР. *Кооперативне свято на селі.* Дня 3-го листопада ц. р. відбулося величаве кооперативне свято в Бусовиськах. Після молебня о. сен Татомир відобрав від присутніх урочисту обітницю, що будуть купувати тільки в своїх кооперативах. Промовляли на святі ще повітовий люстратор кооператив Захарченко і урядник Сільського Господаря Турянський Осип.

СТАРИЙ САМБІР. *Свято 1-го листопада.* День 1-го листопада виказав зростаючу свідомість в Старосамбірщині. По богослуженю, яке відправив о. декан Бенцін в асисті 6 священиків, відбулася під памятником „Борцям за волю“ урочиста панахида. промову виголосив о. сен. Татомир. Низку стрілецьких пісень і національний гимн відспівав місцевий хор під батутою п. Білобрама. Відтак відбулася в домівці філії „Просвіта“ академія. Річеву промову виголосив д-р Павловський, а про недавні минулі хвилі говорив Осип Турянський. Свято зробило велике враження на присутніх, які зібралися з цілого повіту.

Виділ читальні „Просвіти“ в Лолині пов. Долина задумав побудувати Народній Дім, але не має на те відповідних фондів. Цею дорогою звертається до українського народу з просьбою допомогти в цьому ділі. Найменші жертви будуть щиро приняті. Слати на адресу: Василь Тисяк Рижаків, Лолин, почта Велдіж. За виділ: **Микола Матійчин,** голова.

ФІЛІЯ Т-ВА „СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР“ В ЛУЦЬКУ

уряджує **другі двохтижневі**

ВЕТЕРИНАРНО-ГОДІВЕЛЬНІ КУРСИ

для селян. Курси відбудуться в Луцьку від дня 23. грудня 1929 до 4. січня 1929 р. Оплата за курс 10 зол., про помешкання й харчі курсанти дбають самі. Зголошення надсилати негайно на адресу: Філія „Сільського Господаря“ Луцьк, вул. Болеслава Хороброго 18.

† ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

о. Омелян Баранський, парох Боянця, помер дня 10. листопада ц. р. в 45 році життя і 21 році священства. Покійний був відомим патріотом і діячем Жовківщини. — В. Й. П.

Нові книжки і видання.

РОКСОЛЯНА, жінка халіфа й падишаха Сулеймана Великого, завойовника і законодавця. Історична повість з 16-го століття, написав Осип Назарук. Львів, 1930. Сторін 302. Ціна 12 зол. — В інтересній повісти представлене життя Настуні Лісовської, доньки українського священика з Рогатина, що підчас нападу татар в 1518 р. дісталася до татарської неволі і продана до султанського гарему в Царгороді, стала жінкою Сулеймана Великого. Не тільки своєю красою, але й незвичайним спритом вона здобула такий вплив на свого чоловіка, одного з найславнійших турецьких завойовників і законодавців, що стала необмеженою панею двора і великої держави. Автор використав богатий історичний матеріял, тому його праця цінна також з історичного боку, як вірний малюнок подій, людий і звичаїв в тодішнім осередку великої турецької держави.

Твори Осипа Юрія Федьковича. Том другий. Видання Товариства „Просвіти“. Львів 1929. Сторін 320. — Книжка є 11-им випуском Українського Письменства і містить 19 оповідань і 9 казок Федьковича. Твори цього письменника належать до перлин української літератури, читаються народом дуже радо і тому видання цеї книжки дуже в пору. Вона повинна находитись в кождій читальні, якщо не в кождій українській хаті.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, популярно-науковий ілюстрований журнал, видаваний Тов-ом „Просвіта“ у Львові, ч. 2. за листопад містить: Національні й громадські свята, написав М. Галущинський. Скарб життя, Б. Лисянський. Хліб наш щоденний, Н. Королева. Боєві ґази й отруї, Ю Крохмалюк. Ситківка, Е. Жарський. На копальні золота, С. Пастушок. Финиковий гайок у пустині, М. Черкавський. Тільки десять центів. В гостині у лапляндського посла. Брікети. Всячина. Володар Ростиславич, історична повість В. Бірчака.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 39·75, селянська 36, жито 24 ячмінь 21·75, овес 23·—, сіно 9—12, околоти 10—12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·5), III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·70—1·90

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·20, 6·00 кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·00, молоко 0·40, яйце 0·22, мід 3·20.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·90, канад. 8·82, чеська корона 0·26, австр. шілінґ ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 17·50.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.